

DE ONMOGELIJKE BRUILOFT VAN MEER & BETER

reactie op het ontwerp beleidskader landbouw en voedsel 2030

samen- vatting

Een goed stuk begint met een titel. Dan volgt een samenvatting. Maar de titel is eigenlijk de kortste samenvatting die je kunt geven. Onze titel heeft een dubbele lading. Hij bevat de essentie van dit stuk. Maar hij roept tegelijk vragen op. Dat is ook de bedoeling. Want we willen wel dat onze reactie aandacht krijgt. Liever nog: dat hij aanzet tot voortschrijdend inzicht. Zodat de koers alsnog bijgesteld wordt. Want dat willen we eigenlijk bereiken met deze reactie op het 'nieuwe' ontwerp Brabantse beleidskader landbouw en voedsel 2030. Want het jaartal is nieuw. Het inhoudelijke beleidskader zelf niet echt. Daarom was het zo moeilijk een passende en ook pakkende titel te vinden. In een eerder stadium hebben boven onze reactie andere werktitels gestaan, zoals *Zachte heelmeesters*, *De Kool en de Geit*, en *Beter ten halve...*

drieluik Jeroen Bosch

Na lang wikken en wegen hebben we gekozen voor *De onmogelijke bruiloft van Meer & Beter*. Een drieluik, in de traditie van de visionaire schilder Jeroen Bosch, dat onlangs, zwaar beschadigd, in het provinciaal archief is ontdekt en momenteel gereconstrueerd en gerestaureerd wordt. Dit beeld past precies bij de wereld die voor je opdoemt bij het lezen van dit beleidskader. Links het traditionele beeld van **Meer**: het keurslijf van de industriële veehouderij. Een zee van plofkippen en onafzienbare rijen zeugen, opgesloten tussen ijzer en beton met op de voorgrond Genefridus Noitgenog (zie afb. 1) als zogeheten innovatieversneller. Rechts het plaatje van **Beter**, het zondagse beeld van de biologische boerderij: varkens dik in het stro en jonge biggen die buiten in het groen haasje-over spelen tussen rondscharrelende kipjes. Daartussen de onmogelijke combinatie van **Meer & Beter**: een bonte stoet van blauwe maatpakken en rode mantelpakjes op klompen, met de in steriel wit gestoken Noitgenog, die hen als een tambour maitre voorgaat over een weg bezaaid met eieren van Columbus door een landschap vol XXXL-megastallen en futuristische mestfabrieken. En overal rondvliegende zoönosen tegen een lucht vol kolkende wolken fijnstof, doorschoten met stikstofbliksems. Je gelooft je ogen niet, als je het zo voor je ziet.

beleids- matige spagaat

En dat was ook de kern van onze ervaring bij het lezen van dit beleidskader. Hoe lang blijft ons provinciebestuur nog geloofwaardig als het blijft volharden in deze beleidsmatige spagaat? Je kunt immers geen twee heren dienen. Je kunt niet enerzijds pleiten voor circulair, natuurinclusief, biologisch, biodivers en bodemverbeterend op het platteland, als je op datzelfde platteland vrij spel geeft aan de groei van industriële veehouderij, roofbouwteelt, mestfabrieken en het hele scala aan ketens van bedrijvigheid daar omheen.

balans en binding zijn zoek

Boeren is vanouds een grondgebonden bedrijvigheid. Ze hebben een dubbele functie in onze samenleving. Boeren zorgen voor voldoende gezonde voeding én voor een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. Onder invloed van de nooit-meer-honger-politiek van na de tweede wereldoorlog en de rationalisatie van de landbouw is dit evenwicht en daarmee ook de functionele binding tussen boer en burger zoekgeraakt. Er wordt door de geïndustrialiseerde landbouw veel en veel meer voedsel geproduceerd dan we hier allemaal samen nodig hebben. Tegelijk is de voedingswaarde geminimaliseerd door alle technologische bewerkingen in de achterliggende ketens. En de grote verliezer daarbij is de aantrekkelijke en gezonde leefomgeving.

unique selling point van de boeren

En toch is juist die leefomgeving het enige unique selling point van de boeren. Vlees, melk, kaas, eieren, groente, fruit: onze supermarkten kunnen alles wat we hier nodig hebben importeren. En dat doen ze in veel gevallen al. Maar ons landschap en onze leefomgeving kunnen ze niet importeren. Als onze boeren een gezonde leefomgeving weten te koppelen aan gezond voedsel, en onze overheid en onze supers zijn bereid daar hun schouders onder te zetten, dan kunnen boeren en burgers ook weer door één deur.

**voor het
eerst een
mea culpa**

Het merkwaardige is nu dat je het spoor dat daar naar toe uitgezet is helemaal kunt volgen in het nieuwe provinciale beleidskader. Er wordt allereerst – en voor het eerst - openlijk en onomwonden geconstateerd dat het bestaande Brabantse landbouw- en voedselsysteem als keerzijde heeft dat het grote druk legt op natuur, bodem, water en gezondheid. Ook blijkt het besef doorgedrongen dat zonder in te grijpen het evenwicht niet hersteld wordt. De provincie concludeert dat een consistente langjarige systeemtransitie nodig is. Een ommekeer waarbij landbouw en natuur weer bondgenoten worden, de voedselketen dichterbij de consument wordt gebracht en boeren en burgers weer dichterbij elkaar komen. Applaus!

**toch ook
weer
tweede
spoor**

Maar tegelijk wordt er door diezelfde provincie toch ook weer zwaar ingezet op een tweede spoor. Want er wordt óók een lonkend perspectief geboden aan de internationaal opererende ketens. Innovatieve technieken en technologieën blijven de Haarlemmerolie die Brabant zal genezen van alle kwalen en kwaaltjes. En daarmee wordt 'slim' toegevoegd aan de drie kernwaarden 'waardevol', 'circulair' en 'verbonden'. Verderop blijkt dat ook deze begrippen aan inflatie onderhevig zijn. Ze zijn zover opgerekt dat deze waarden niet lokaal of regionaal maar op Europese schaal gehanteerd kunnen worden.

**forse
schaal-
vergroting**

Naar de toekomst toe wordt in het eerste spoor gemikt op beperkte groei van het aantal biologische boeren tot 15%. Tegelijk voorziet men daarna ook een halvering van het totaal aantal landbouwbedrijven, terwijl de productie gemiddeld nagenoeg gelijk blijft en het gebruik van grond afneemt. Dat betekent dat er in het tweede spoor dus opnieuw forse schaalvergroting zal plaatsvinden. En dat we daardoor alsnog meer industriële export-landbouw zullen krijgen. Nog meer blauwgroen grasfalt, monotone maislanden en steeds grotere megastallen met de bijbehorende mestvergisters. En omdat die allemaal hun stenen bij gaan dragen aan de verdozing en verrommeling van het platteland, kun je op je klompen aanvoelen dat je daar bij omwonenden de handen niet voor op elkaar krijgt.

**er is
meer
mis**

Meer en beter gaan nu eenmaal domweg niet samen. Meer kunnen we missen als kiespijn. En beter is hier nu bitter hard nodig. Maar de landbouw heeft met zijn intimiderende acties intussen ook meer krediet verspeeld dan de romantiek van boer-zoekt-vrouw kan goedmaken. Bovendien is er meer mis. Het tegenstribbelende beleid waarmee onze provincie maar mondjesmaat werk maakt van de overdosis stikstof op natuurgebieden. De dovemansoren voor de wanhoopskreten van omwonenden die in Oirschot, Zeeland en Deurne vergeefs bidden en smeken om een streep te halen door plannen voor gigantische stallencomplexen, waarin steeds meer beesten bij elkaar gehouden worden. Welke waarde kunnen we dan nog hechten aan de mooie woorden uit de Brabantse Omgevingsvisie, zoals *wij stellen Kwaliteit boven Kwantiteit en dat het eerst en vooral van belang is om de impact van de primaire landbouw door emissies vanuit de veehouderij en de gevolgen van het gebruik van mest- en gewasbeschermingsmiddelen verder te beperken.*

**er is
moed
voor
nodig**

Er is moed voor nodig om de rug recht te houden. Om het eerste spoor consistent te volgen. Om voorrang te geven aan natuurinclusieve landbouw. Om grondgebonden kringloopboeren te stimuleren. Dat betekent echter ook dat je bijvoorbeeld de bodemloze boeren, die ooit als zij-instroom in de intensieve veehouderij begonnen zijn en die meestal niet meer grond hebben dan het bouwblok onder hun stal, een andere toekomst moet bieden. Geen valse hoop in een moordende concurrentie-markt, maar een écht perspectief. Ruimte voor andere economische bedrijvigheid, die wél past op het platteland. Zoals tiny houses of agrarische appartementen, mét of zonder zorg. Biedt deze boeren rechten voor rechten. Dan krimpt de veestapel. En dan heb je ook geen mestfabrieken meer nodig. En dan pas gaat de leefomgeving er écht op vooruit.

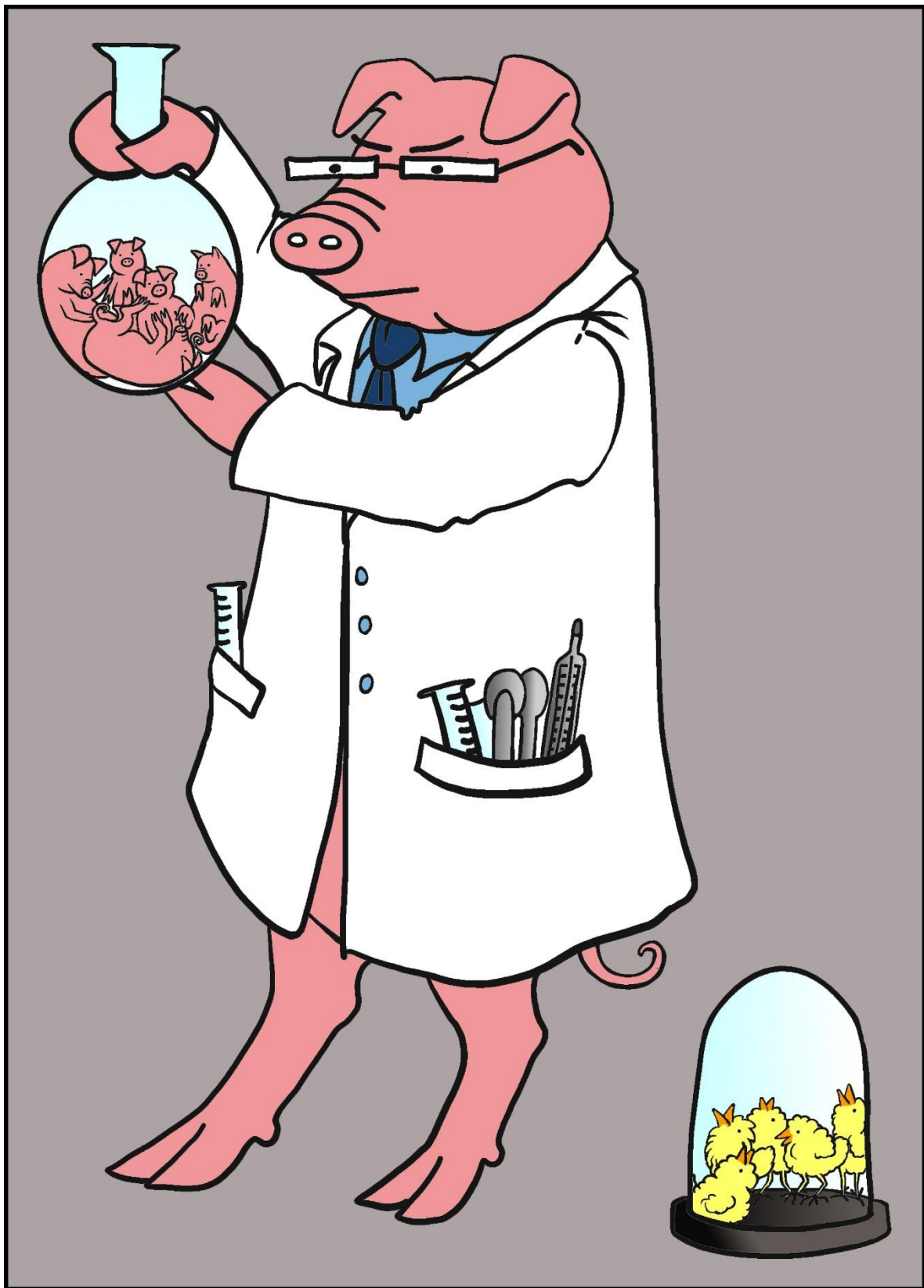
**menselijk,
lokaal,
wijs en
verbonden**

Brabant, maak toekomstgericht beleid. Stap uit de schaduw van het verleden. Zet in op de menselijke maat als je waardevol wilt zijn. Sluit kringlopen op lokaal niveau. Kies voor wijsheid in plaats van voor slimmigheid. Dan komt de verbinding tussen boer en burger vanzelf. En dan zijn er niet zoveel zondagse plaatjes en mooie woorden meer nodig om de doordeweekse werkelijkheid te verdoezelen. Want als het gewoon beter wordt, is het hier in Brabant goed. Buitengewoon goed.

Middelbeers, 3 november 2021
namens het Brabants Burgerplatform,

Geert Verstegen (vz)

Frank van den Dungen

afbeelding 1
illustratieve reconstructie van een fragment uit
'De onmogelijke bruiloft van Meer & Beter', toegeschreven aan Hieronimus Bosch,
voorstellende Genefridus Noitgenog, rechtsonder in de hoek op het linkerpaneel 'Meer'

www.sarahlinde.nl